

GRZEGORZ GUTARZ

1. Dane osobiste (imię, nazwisko, stopień, wiek, zawód i stan cywilny):

Sap. Grzegorz Gutarz, 37 lat, student, żonaty.

2. Data i okoliczności zaaresztowania:

24 września 1939 r. z częścią oddziału, na szosie, niedaleko Brześcia nad Bugiem.

3. Nazwa obozu, więzienia lub miejsca przymusowych prac:

1. Pawliszczew Bor; 2. szachty rudy żelaznej Krzywy Róg; 3. obozy w Czybiu [Czibiu], Komi ASRR.

4. Opis obozu, więzienia:

Obóz 1. – budynki sanatorium, stajnie, [spanie] na pryczach i pod pryczami, w kurzu i brudnej słomie, zawieszenie ogromne.

Obóz 2. – warunki mieszkalne możliwe.

Obóz 3. – warunki ciężkie, po 40 stopni zimna, w namiocie na 150 osób, ciemno i brudno.

5. Skład więźniów, jeńców, zesłańców:

Obóz wyłącznie dla jeńców [w] większości narodowości polskiej, część Białorusinów, Żydów i Ukraińców. Kategorie przestępstwa: jako żołnierze i Polacy[, którzy] strzelali do wrogów kraju. Poziom umysłowy i moralny średni. Stosunki wzajemne na ogół dobre. Znajdowały się niektóre jednostki, działające na korzyść wroga, podsłuchując lub też w bezczelny sposób donosząc do władz NKWD o niestworzonych przewinieniach swoich kolegów.

6. Życie w obozie, więzieniu:

Praca 14–15 godzin, bez względu na mrozy, deszcze itp., wynagradzana w naturze (300–600 g czarnego chleba, zupa owsiana i *buszlat* – wszystko uzależnione od wysokości wyrobionej normy). Życie koleżeńskie i kulturalne – prawie niemożliwe było o tym pomyśleć z powodu wyścigu pracy przymusowej. Życie kulturalne kierowane przez urzędników NKWD.

7. Stosunek władz NKWD do Polaków:

Stosunek władz o charakterze zmiennym. Czasem pseudosłodki, miły, zachęcający, z tendencją uzyskania zwolenników idei. Przy małej jednak wydajności pracy lub niechęci i oporze jeńców władze zmieniały swe oblicze, grożąc, poniżając godność osobistą i narodową, nie wstrzymując się nawet od oddania pod sąd lub wywiezienia w nieznane. Propaganda komunistyczna nie ustawała, przy czym podawano nieprawdziwe wiadomości o Polsce, dobijając moralnie żołnierzy.

8. Pomoc lekarska, szpitale, śmiertelność:

Pomoc lekarska zupełnie dobra. Lekarze i obsługa składała się z Polaków. Mimo starań jednak śmiertelność przy ciężkich warunkach klimatycznych, wyżywienia i in. [dochodziła] do trzech procent. [Zmarli:] Józef Kaczmarek, Jan Pytka, Ernst Bergman, Jan Bober, J. Rainko, Jan Ukleja (razem 45 osób na 300 jeńców).

9. Czy i jaka była łączność z krajem i rodzinami?

Łączność z krajem była częściowo utrzymywana, choć z dość długimi przerwami. Listy – bez prawa podania miejscowości, cenzurowane, kierowane na adres w Moskwie (skrzynka pocztowa, *pocztamt*).

10. Kiedy został zwolniony i w jaki sposób dostał się do armii?

17 lipca 1941 r. wywieziony z Północy do miejscowości Wiaźniki (k. Iwanowa), gdzie po przyjeździe pana płk. Sulika-Sarnowskiego wstąpiłem w szeregi organizującej się polskiej armii w ZSRR.